

Đuro Blažeka
(Zagreb, Hrvatska)

TEMELJNA NAČELA U IZRADI RAZLIKOVNIH RJEČNIKA BLISKIH MJESNIH GOVORA

Abstract: The author discusses the basic principles for the compilation of dictionaries of differentiating vocabulary between closely related local speeches. In dialectal lexicography, the concept of differentiating vocabulary is mainly used in relation to the standard language to emphasize that the lexicographers will not include items "that are equal to the standard" (in a very broad sense of the word). The compilation of a comprehensive scholarly dictionary of a given local speech is an enormous and time-consuming task and its publication requires substantial material resources. Therefore, in cases, when a scholarly dictionary of a local speech has been published, and if a larger linguistic material of a relatively closely related local speech has been collected and compiled, it would be more meaningful to publish a differentiating dictionary that would omit all those vocabulary items that are in no relevant way different from the same vocabulary items in the "main" dictionary.

Keywords: Dialectal lexicography, Kajkavia Dialect, differentiating vocabulary between closely related local speeches, types of lexical distinctiveness

Uvod

Prije 4 godine u izdanju Učiteljskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu izašao je *Rječnik Svetog Đurđa (Rječnik lubdreške Podravine)* (Belović-Blažeka 2009). Taj rječnik od 10000 natuknica plod je višegodišnje suradnje gospodina Stjepana Belovića (umirovljenog lubdreškog učitelja, pedagoga i istraživača zavičajne baštine lubdreške Podravine) i mene. U rječniku su očuvani svi slojevi ljudskog iskustva materijalne i nematerijalne kulture stanovnika toga kraja. Posebno su pomno birane rečenične potvrde koje su sve odreda iz živih komunikacijskih situacija. Stjepan Belović mi je pred mjesec dana poslao novih šestotinjak zanimljivih leksema i zamolio me da i njih znanstveno obradim. Ta mi je građa poslužila da u prvom dijelu ovog rada inicijalno obradim problematiku „razlikovnih dijalektnih rječnika“ prema leksiku drugih, relativno bliskih, govora (u ovom slučaju rječnik Preloga koji izrađujem već desetak godina i u kojem trenutno ima oko 30000 riječi) i istaknem potrebu za izradu takvih rječnika.

1. Razlikovni rječnik jednog mjesnog govora prema drugom, relativno bliskom, mjesnom govoru

Stjepan Belović mi je u proljeće 2005. godine predao popis od desetak tisuća

riječi (po principu *riječ – značenje*) i zamolio me da ga pregledam i pomognem u objavi. Prvotna intencija gospodina Belovića bila je, kao i kod mnogih poštovatelja zavičajnih idioma koji nisu jezikoslovci, da se rječnik objavi po jednostavnom načelu *natuknica – značenje*. Kako imam poveće iskustvo u skupljanju leksičke građe kajkavskih govora, posebice međimurskog dijalekta u kojem sam skupio oko 50000 riječi, prije nego što sam uzeo u ruke popis riječi pomislio sam kako u njemu neću vidjeti bogzna koliko meni nepoznatog leksika, posebice zato jer se radi o govoru koji je po svojim fonološkim i morfološkim osobinama, a u relativnom smislu i geografski (12 kilometara), vrlo blizak preloškoj skupini govora – skupini međimurskog dijalekta u kojoj sam skupio oko 30000 riječi. No vrlo sam brzo shvatio da nisam u pravu jer sam na svakoj stranici ugledao barem nekoliko riječi koje su mi bile potpuno nepoznate (posebice iz područja poljoprivrednog života), a broj riječi koje se odlikuju ili različitom tvorbom ili nekom posebnom fonološkom osobitošću ili posebnom značenjskom nijansom u odnosu na srodne riječi u bliskim međimurskim govorima bio je doista iznenađujuće velik, i to tako da nisam uzimao u obzir sustavne fonološke razlike o kojima ću govoriti u idućoj točki. U tijeku izrade rječnika bilježio sam takve razlike i razmišljao o potrebi promišljanja metodologije izrade rječnika razlikovnog leksika bliskih govora. Pojam razlikovnog leksika¹ u dijalektnoj leksikografiji uglavnom upotrebljavaju dijalektni leksikografi u relaciji prema standardnom jeziku kad žele istaknuti da u rječnik neće uvrstiti riječi „koje su jednake standardnima“ (u vrlo širokom smislu te riječi). Izrada cjelovitog znanstvenog rječnika nekog mjesnog govora velik je i dugotrajan posao, a vrlo često je povezan i s vrlo realnim poteškoćama poput iznalaženja sredstava za objavljivanje. Čak i kad se nađu sredstva za objavljivanje, problem je daljnja prodaja rječnika jer osim uske znanstvene zajednice jedini potencijalni zainteresirani "konzumenti" rječnika govornici su tog mjesnog govora, a znamo da je većina sela danas sastavljena od staračkih domaćinstava. Zato bi u slučajevima kad je već izašao obimniji znanstveni rječnik nekog mjesnog govora, a skupljena je povećea građa iz nekog relativno bližeg i jezično bliskog mjesnog govora, svrsishodniji bio razlikovni rječnik u kojem bi bile izostavljene one riječi koje se ni po čemu relevantnom ne razlikuju od istovrsne riječi u „glavnom“ rječniku.

2. Kriteriji za izbor riječi u dijalektnom „razlikovnom rječniku“ prema drugom mjesnom govoru

U takav razlikovni rječnik ne bi ulazile riječi koje se razlikuju samo po

¹ „U rječnik je uvrštavan većim dijelom razlikovni leksik, tj. one riječi koje se i u izrazu i sadržaju razlikuju od književnojezičnih. To u dijalektnoj leksikografiji ima opravdanje, iako se u posljednje vrijeme zagovara cjelovit pristup prikupljanju leksika. Bilježenjem svih riječi, bez obzira razlikuju li se u čemu od književnojezičnih, dobiva se cjelovit leksički sustav pojedinoga govora u kojemu će se razmatrati različiti semantički odnosi kao što su polisemija, sinonimija, hiperonimija i dr.“ (Maresić 2009).

nekim općepoznatim fonološkim izoglosama koje su dosljedno provedene u jednom od obrađivanih govora, kao što su ovom slučaju *n* // *ɲ*, *j* / *ʒ* (kao refleks palatalnog *d'*), prijelaz otvorenih samoglasnika u zatvorene pod utjecajem nazala // nema takva prijelaza. U drugim rječnicima ne bi se spominjale razlikovnosti poput postoji *lj* u samoglasničkom inventaru // nema *lj* u samoglasničkom inventaru, refleks slogotvornog *l* je *u* // refleks slogotvornog *l* je *o*, protetsko *j* ispred *o* // nema protetskog *j* ispred *o*, otvorenost nekog *e-* ili *o-* samoglasnika // zatvorenost nekog *e-* ili *o-* samoglasnika, diftong / monoftong... No ni takve razlike ne treba isključiti ako je riječ samo o pojedinačnim primjerima kao što su *v'ɛ̃nec* / *v'inec* i ako one nose neku semantičku razliku. U Prelogu je *v'ɛ̃nec* 'vijenac općenito', a *v'inec* 'pogrebni vijenac'.

3. Vrste razlikovnosti:

Za potrebe ovog rada napravio sam 8 kategorija razlikovnosti. U daljnjim istraživanjima sigurno će ih se pojaviti i mnogo veći broj, no za opseg ovog rada i to je dovoljno.

- a) različiti tvorbeni nastavci
- b) dolazi do određene glasovne promjene / ne dolazi do određene glasovne promjene
- c) leksemi koji su onomatopeje s istim značenjem, a različitim planom izraza
- d) leksem u tom značenju nije zabilježen u drugom mjesnom govoru
- e) potpuna ili djelomična pseudoanalogonomija
- f) za isto se značenje u jednom mjesnom govoru upotrebljava jedan leksem, a u drugom mjesnom govoru drugi
- g) različit rod
- e) ostale semantičke zanimljivosti

4. Izabrani primjeri iz budućeg razlikovnog rječnika Svetog Đurđa i Preloga²

Svaku sam kategoriju opimjerio s nekoliko primjera. Najprije se donosi cjelovito obrađen leksem iz govora Svetog Đurđa, a zatim se u zagradi opisuje situacija u govoru Preloga.

BRAČA [br'ɔ̃ča br'ɔ̃če] *m* naziv iz poštovanja za najstarijeg muževog brata. ★ Sn'ɛ̃he s̃u m'ɔ̃z̃eṽum 'oc̃ũ ɨ m'ater̃ɨ ɣ̃v'or̃ile j'apa ɨ m'ama, a s't'areš̃em̃u br'atu br'ɔ̃ča. (PRELOG br'ača *zb. im.* < br'at) (E)

CICEK [c'icek c'iceka] *m* HIP. < c'ɛ̃cek. ★ N'ač̃eṽɨ d'ɛ̃kl̃iç̃ɨ s̃u p'oč̃el̃ɨ c'icek̃ɨ r'ɔ̃st̃ɨ, a s't'opram je navr̃š̃ila dvan'ojst l'ɨ̃ɛ̃t. (U Prelogu je c'ɛ̃ckec.) (A) (B)

² Najprije se donosi cjelovito obrađen leksem iz govora Svetog Đurđa, a zatim se u zagradi opisuje situacija u govoru Preloga. Na kraju se donosi oznaka vrste razlikovnosti.

CIGLIN [c'iglīn c'iglīna] *m* opeka. (U Prelogu je c'igel.) (A)

CIRKVA [c'erkva c'erkrve] *f* crkva. (U Prelogu je c'irkva - nije došlo do sekundarnog jata od i ispred r.) (B)

CUC CUC [c'uc c'uc] *uzv.* uzvik za poticanje djeteta na mokrenje. ★ Pu n'oči nam'īč'em d'ēčeca na k'ōhliću i p'or p'ot vel'im c'uc c'uc i 'un se bez s'ē br'ige pušči. (U Prelogu je piš piš.) (C)

ČONITI SE [č'ōniti se č'ōnim se] *adj.* voziti se čamcem. ★ Duḱ su n'īē napr'avili m'osta, smu se pr'īek Dr'ove č'ōnili. (U Prelogu nije zabilježen taj glagol.) (D)

ČRNINA [črn'ina črn'ine] *f* 1. crnina, žalobna odjeća. ★ N'egda su žēne d'okše n'ošile črn'inu. 2. crno grožđe. ★ Črn'ina v'ēč duzr'īeva. (U Prelogu nema značenja 2., a za crno grožđe upotrebljava se imenica črnū koja je nastala supstantivizacijom pridjeva. ★ Črnū smu v'ēč puḱ'ēli.) (E)

ČRVOTOČEN [črvut'očen črvut'očnuḱa] *adj.* crvotočan. ★ T'ō dr'īevu je črvut'očnu. (U Prelogu je črvuḱ'īeden.) (F)

DIHALJE [dih'ole dih'ola] *n* začim. ★ Č'urke su vam b'aš n'īē j'oko t'ečne. izgl'eda da vam je sfal'elū dih'ole da ste je nad'īevali. (U Prelogu je dih'ole kozmetika. ★ Pr'ēveč si si dih'ola d'īēla n'ō se. 'Očem se zad'ušiti.) (E)

DURCUG [d'urc'uk d'urc'uga] *m* propuh. ★ Duḱ je B'olta b'il m'alī, puḱ'egel ga je d'urc'uk t'ak da mu j'oš v'ē l'alufka stuj'i na j'ednu str'ōn. (U Prelogu nije zabilježen taj germanizam već samo domaća riječ pr'opuh.) (F)

FČINITI [fč'iniḱi fč'inim] *pf.* učiniti. ★ K'uḱku p'ot mi m'oj Fr'anc zn'ō n'ekaj g'rduḱa fč'iniḱi, a j'ō si r'ajši zamag'ōdim nek bi se sv4dila. (U Prelogu je fč'iniḱi 'začiniti': Sl'abu si fč'inil j'uhū.) (A)

FEJFRONT [f'ejfrunt f'ejfrunta] *m* 1. završetak posla. ★ Mi bi v'ēč sej'otvum b'ilī f'ejfrunt da nam je n'īē C'ifra zbet'ēžela. 2. završetak radnog vremena. ★ Duḱ krēm'or r'ēče „F'ejfront!“, si pij'ōnci se m'oraju d'imū puḱr'ati, m'akar jim je n'īē pr'af. (U Prelogu je fajfrunt. Ne mijenja se a u j iza a u toj riječi. Inače je ta promjena česta, npr. d'ej, fkr'ej, n'ej) (B)

GNOJŠČINA [gn'ojščina gn'ojščine] *f* gnojnica. ★ S'osedam se zašt'opala c'īef za gn'ojščinu pak su ju z d'ogem žel'ezum uđšt'opali. (U Prelogu je gn'ojščica.) (A)

HARIJAK [h'arijak h'arijaka] *m* *vragolan*. ★ T'ê h'arijak je b'il vr'ožij j'oš duk je d'êćec b'il. (*U Prelogu postoji imenica s istim korijenom, ali samo za žensku osobu: harj'êćka*) (G)

HASNETI [h'asnetij h'ošnjim, *imp.* h'asnij, *prid. rad.* h'asnel, h'ošnela, h'asnelu] *impf.* *raditi nešto korisno*. ★ J'ona je d'anguba k'oja c'êle bugv'êćne dn'eve n'ist ne h'ošne, s'amų se pu s'elij st'epļe. (*U Prelogu je značenje ,koristiti', ali samo od strane nečeg neživog: ★ Tj k'aj h'ošnjų t'e tabl'êće?*) (B) (H)

HLENCATI [hl'encatij hl'encatij] *impf.* *jecati*. ★ J'oš sam n'ikųga n'ê č'ul t'ak hl'encati k'ak K'atų da jį je m'ama hm'rļa. (*U Prelogu nije zabilježen taj glagol.*) (D)

HMENJATI (SE) [hm'êñatij (se) hm'êñam (se)] *impf.* *mijenjati se*. ★ Da smų se hm'êñalij za ku'b'ile, Dr'oşų sam j'oš n'ekaj pen'es d'ol 'iber. (*U Prelogu je m'êñatij se. Nije jasno značenje prefiksacije toga glagola u Svetom Đurđu: vjerojatno analogijom prema početničkim suglasničkim skupinama u vrlo frekventnim glagolima hm'itij se, hmr'êćij*) (B)

HORA [h'ora h'ore] *f* *situacija u kojoj treba žurno djelovati*. ★ V'ę je h'ora za pušprav'itij k'rmy, n'êmamų č'as pušed'ovatij. (*U Prelogu je h'ura, i to u 3 značenja: 1. oluja. ★ H'ura je d'ošla. ★ Spr'ovļa se h'ura. 2. napeta situacija. ★ Tr'e puč'akatij ka pr'ejde h'ura pa 'unda v'idetij k'aj buųmy. ★ N'ej d'elatij h'urų! ★ K'akvų h'urų je zd'igel. 3. žurba. ★ St'anij se pr'edij ka n'amų v h'urij.*) (B) (E)

HURMALIJA [hųrmal'ija hųrmal'ije] *f* *nepodopština*. ★ N'ej v'ę zv'odatij n'ikakve hųrmal'ije nego se h'odij v'učij ij p'isat z'adačų. (*U Prelogu je hamal'ija.*) (B)

JAPEK [j'apek j'apeka] *m* HIP. DEM. < j'apa. ★ T'êşų je d'ecij duk m'ala ūst'oneų bez j'apeka, a m'ama sį dr'ugųga n'ojde. (*U Prelogu je j'apek samo hipokoristik od j'apica 'djed.'*) (E)

KAJDER [k'ajder *uzv.* *nego što*. ★ K'ajder da je pr'ova B'oža 'istijna t'o k'aj se za Fr'anco pu s'elij prepov'êda! (*U Prelogu se u tom značenju upotrebljava uzvik negų k'aj*). (F)

KOBOCATI [ku'b'ocatij ku'b'ocam] *impf.* *kretati se teşkom mukom*. ★ J'ęga č'udaj ūen k'oje puđ st'ore dn'eve, k'ak r'ace, pu gr'untų ku'b'ocajų. S'igurnų je sįr'ote k'oķi f'ejst buļ'ijų. (*U Prelogu nema tog glagola, ali ih postoji čitav niz koji se odnose na različite vrste teşkog hoda, npr. g'ebatij se, g'rbatij, hl'empatij,*

šl'opati, klep'indriṭi, kl'očṭi...) (F)

KOMERITI SE [kum'eriṭi se 3. kum'eriṭi se] *impf.* početi se oblačiti - o vremenu. ★ M'oralṭi bṭmṭ 'iti k'rmṭ puḱ'upčati. P'očelṭ se kum'eriṭi, k'aj jṭ n'eṭ d'ṭešč nam'očil. (U Prelogu je kum'oriṭi se) (B)

KOSTURITI SE [kust'uriti se kust'urim se] *impf.* junačiti se. ★ J'ožek se med p'uckami kust'urṭ k'ak p'eček, a duḱ d'ojde ne'eče j'akši, m'om d'imṭ uṭk'urdṭ. (U Prelogu nije zabilježen taj glagol.) (F)

KRIŠČATI [kr'iščati krišč'i] *impf.* derati se. ★ Šk'olci na 'odmuru krišč'iju k'ak da se sv'odiṭ, a s'amṭ se 'igraṭ. (U Prelogu je kričati. Sekundarno š u glagolu iz Svetog Đurđa zanimljiva je pojava izazvana željom za jačom onomatopejnošću.) (B)

KVAPATI [kv'apati 3. kv'opa, imp. kv'opaj, part. perf. act. kv'apal, kv'opala, kv'apaly, sup.k v'apat] *impf.* kapati. ★ Duḱ se str'ehe kv'apale, mṭ smṭ sṭ t'rgalṭ sv'eče puḱ smṭ ṭh cm'ukalṭ. (U Prelogu je čv'apati.) (C)

LEBIVI [leb'ivi leb'ivuga] *adj. krt - o mesu.* ★ D'eča sṭ r'ajši m'ela leb'ivu m'esṭ, a s't'orci sṭ št'eli m'asny, 'unṭ kaj d'r'če. (U Prelogu je l'ojši.) (F)

MERIKA [M'eriḱa M'eriḱe] *f Amerika.* ★ N'eḱda se š'ifum pr'eḱ dv'o ṭi'edne v'ozilṭ du M'eriḱe. (U Prelogu je 'Ameriḱa.) (B)

MERIKANEC [Meriḱ'onec Meriḱ'onca] *m Amerikanac.* ★ Fr'ajnk ṭ br'at mṭ T'oma, sṭ l'eṭima ž'ivelṭ v M'eriḱi. Duḱ sṭ d'ošli v K'orlovec puḱ'odiṭi r'odbny, puḱ'ošalṭ sṭ se kak pr'oṭi Meriḱ'onci. (U Prelogu je Ameriḱ'onec.) (B)

MERITI [m'eriṭi m'erim] *impf. miriti.* ★ S'elski glav'or je m'oral m'eriṭi puṣv'ođene l'ude. (U Prelogu je m'iriṭi, a do sekundarnog jata nije došlo jer bi došlo do homonimije s glagolom m'eriṭi 'mjeriti'). (B)

MIJEVATI SE [mij'evati se mij'evam se] *impf. mimoilaziti se u uskom prostoru.* ★ V š'umṭ smṭ se mij'evalṭ t'ak da smṭ čez kl'oṭec prep'uščalṭ natv'arjene foringe, a pr'oṭni smṭ č'eḱalṭ da se 'unṭ zr'edajṭ. (U Prelogu je mej'ovati se) (A)

MINĐA [m'inđa m'inde] *f ženski spolni organ.* ★ J'ona je d'obrṭ zn'ola sv'oju m'inđu skuṭ'istiṭi duḱ je m'ajša b'ila. V'e jṭ v'iše m'uški neti ne gled'ijṭ. (U Prelogu nije zabilježena ta imenica, a u značenju ženskog spolnog organa upotrebljava se c'uca.) (F)

MOČJENK [m'očjenk m'očjenka] **m** jelo od kukuruznog brašna. (U Prelogu je m'očňak. U Svetom Đurđu je došlo do prelaska ň u oblik s anticipiranim j u slijedu jn, a zanimljivo je da se e iz tvorbenog nastavka pomaklo između j i n.) (A)

NACIGATI [nac'igatiŋ nac'igam] **pf.** napraviti nabore. ★ L'epše su mi nac'igane k'ikle nego gl'at. (U Prelogu je naf'oldati.) (F)

NAJNER [n'ajner n'ajnera] **m** devetka u kartanju. ★ Najner je j'okū d'obra k'orta duk se 'igra na 'enc. Na j'o p'aše s'aka dr'uga k'orta. (U Prelogu je naziv za tu kartu dev'etka.) (F)

NEJDZODJI [n'ejdz'odjŋ n'ejdz'odjega] **adj.** posljednji. ★ Prvi pre j'elū, n'ejdz'odji na d'elū. (U Prelogu je najz'odňi. Ne mijenja se a u j iza a u prefiksu za superlativ.) (B)

NERETKO(MA) [n'ęr'ętku(ma)] **adv.** nerijetko, prilično često. ★ Na Puredj'o mi n'ešče v ku'r'uzi ner'ętkuma kv'ora d'i'ela. (U Prelogu ne dolazi navezak na taj prilog: samo n'ęretku.) (A)

NEROVOZA [neruv'oza] **f** nervoza, stanje živčane napetosti. ★ Za Tr'ezū je n'i'ę č'udu kaj ju luv'i neruv'oza kad 'ima d'ęset kum'odi d'ęce. Tr'eba t'uļku deč'urlijū ūbl'i'ęči, nahr'oniŋi i v r'edū dr'ž'atŋ. (U Prelogu je nerv'oza. U Svetom Đurđu je zanimljivo umetanje ū između r i v.) (B)

NESUMLJIF [nes'umljif nes'umljivuga] **adj.** koji nije sumnjiv. ★ Taj'ič je l'ofcam nes'umljif, a pu m'ęki jŋm d'ivjač str'i'elal. (U Prelogu postoji samo konstrukcija n'i'ę sumň'ivi: 'on ŋm je pu'l'icijŋ n'i'ę sumň'ivi.) (A)

NEVALJANI [neval'oniŋ neval'onuğa] **adj.** lijen. ★ K'akuf bu t'o č'ovek z j'ęga ak je v'ęč v'ę t'ak neval'oni! (U Prelogu je nevel'oni - dolazi do blagoglasja s e iz prefiksa, a uz značenje koje je jednako onom u Svetom Đurđu, taj pridjev još ima i značenje 'koji nije za upotrebu'. ★ N'ekvu nevel'onu v'inū nam je nat'očil.) (B) (E)

NEVREDNI [nevr'ędniŋ nevr'ędnuga] **adj.** neuredan, zapušten. ★ T'o je n'i'ę št'unt k'ak su jŋm d'ęca nevr'ędna k'ak da n'i'ęmajū v'odi pr h'iži. (U Prelogu je n'i'ę kr'ęden. ★ K'ak m'ore t'ak n'i'ę kr'ędni d'ojtŋ k m'ęši?) (A)

OBOŽEVATI [ubūž'evatiŋ ubūž'evam] **pf.** obožavati. ★ Mi'ajši br'at je n'afčeni da ga s'i pu r'edū ubūž'evaju. (U Prelogu je ubūž'ovatŋ.) (A)

OPRASNICA [**oprasnića** 'oprasniće] *f* krmača. (U Prelogu je s'oprasnića.) (A) (B)

OTKURDITI [**uṭk'urditi** uṭk'urdim] *pf.* PEJ. *odjuriti*. ★ Duḱ je p'očelū g'rmeti, Sl'afku je uḱ str'oha uṭk'urdil d'imū. (U Prelogu nije zabilježen glagol u tom značenju.) (D)

POČOBRATI [**puč'obratī** puč'obram] *pf.* EUF. *pokrasti*. ★ T'otu je l'eži n'ekuga puč'obratī nek pl'unuṭi v š'ake i pušt'enu d'elatī. (U Prelogu nije zabilježen glagol u eufemističkom značenju 'pokrasti'.) (D)

POHLJUKNOTI [**puhl'uknuṭi** puhl'uknem] *pf.* *naglo posrkati tekućinu*. ★ M'artīn je puhl'uknuḱ k'upiču huṭ'ele duḱ si z j'okum tr'epnuḱ. V'ujna Št'eḱa je nav'ek p'ra j'uhū puhl'uknuḱa, b'ila vr'oča ilī zd'ena. (U Prelogu je puš'oknuṭi.) (C)

POPOKLI [**puṭ'okli**] *adv. po prstima*. ★ Vu šk'oli buš t'i d'obil š'ibum puṭ'okli 'aku buš hm'oḱi ilī n'aš n'ekaj zn'al. (U Prelogu se u tom značenju upotrebljava prijedložni izraz pu šč'epci'.) (F)

PRALIŠČE [**pral'išče** pral'išča] *n* uređeno mjesto na izvoru ili potoku za pranje rublja. ★ Puḱ'onske ž'ene se na pral'išču v kuṛ'itaj pr'ole pr'eḱu i pl'oḱte. (U Prelogu je pral'išče 'krpa koja je služila za pranju suđa.' ★ T'o st'oru m'ajcu buḱm st'rgala za pral'išče.) (E)

PRAŠČE [**pr'ošče** pr'ošča] *m* prase. ★ M'oja 'oprasnića vr'edi č'udaj v'ise s pr'ošči, negu da sam ju br'eḱu pr'odal. (U Prelogu je pr'oše.) (A)

PRERAMNATI (SE) [**prer'amnati** (se) prer'amnam (se)] *pf.* I. TRANS. *pripraviti*. ★ Prer'amnala sam ti p'ostelū. M'oreš 'iti sp'ot. II. REFL. *pripremiti se za posao*. ★ M'oraš se zn'ati prer'amnati s'akumu p'oslu. (U Prelogu je prer'avnati (se).) (B)

PRŠNJAK [**pršn'ok** pršn'oka] *m* vrsta jednostavnog bezkvasnog kolača. (U Prelogu je pršn'ača.) (A)

RAJTATI [**r'ojtati** r'ojtam] *impf.* *naporno raditi*. ★ Sl'uge su pre g'azdi c'elū l'eṭu r'ojtali za st'on, k'ošti i j'an c'ajgani 'ancuk. (U Prelogu se u tom značenju upotrebljava glagol h'rmbati.) (F)

RASTRLEŠČITI SE [**rastrl'eščiti** se rastrl'eščim se] *pf.* *rasprsnuti se uslijed pada - o voću*. ★ V'eter je st'epel n'82jl'epše hr'uške t'ak da su se rastrl'eščile. (U Prelogu je resprel'iščiti se.) (C)

RAZBEČARITI SE [razbeč'oriti se razbeč'orim se] *pf.* *raspustiti se - o muškarcima.* ★ J'oš sam n'îĕ v'idla tv'ojega B'oltu t'ak se razbeč'oriti. (U Prelogu ne postoji imenica beč'or ni bilo kakva izvedenica od nje.) (D)

REUM [r'ewm] *m* *reuma.* ★ M'artina je r'ewm zm'očil t'ak da se drži naj'ankraj. (U Prelogu je ž.r.: r'euma) (G)

SED CE [s'ed c'ĕ] *interj.* *uzvik za tjeranje kokoši u kokošinjac.* ★ S'ed c'ĕ v k'otec! (U Prelogu je samo C'ĕ!) (A)

SHODATI SE [sh'odatĭ se sh'odam se] *pf.* *nahodati se.* ★ N'egda su se ĩ'udi m'elĭ pr'ilikŭ sh'odatĭ. Ne n'îĕ b'ilŭ ĉ'udaj pec'iklinĭ, a za 'alte se n'îĕ niĭtĭ zn'alŭ. (U Prelogu je sh'odatĭ 'ushodati se'. ★ Sh'odala su kuĭ d'okturĭ, alĭ su juĭ n'ikaj n'îĕ n'ašĭ. U znaĉenju iz Svetog Đurđa upotrebljava se glagol nah'odatĭ se) (E)

SHRANITI [shr'oniĭtĭ shr'oniĭm] *pf.* *utoviti.* ★ J'eņuga st'okĭl'ōša bŭmu shr'oniĭtĭ z'ō se, a dr'uguga za prŭd'atĭ. (U Prelogu je prehr'oniĭtĭ.) (A)

SKOPI [sk'opi sk'opuga] *adj.* *skup.* ★ 'Imam n'ekaj gr'aha za prŭd'atĭ, a n'eĭ ga št'el fal d'atĭ. B'om puĉ'akal duk bŭ sk'opĭešĭ. (U Prelogu je sk'opi 'skrt'. ★ 'On tĭ je pr'eveĉ sk'opi. N'ikaj tĭ n'a d'ol.) (E)

SMETLJIVI [smetĭ'ivĭ smetĭ'ivuga] *adj.* *pun korova.* ★ Ž'itŭ mĭ je j'oku smetĭ'ivŭ ũd k'okuĭa, m'oralĭ ga b'omu pl'eĭtĭ. (U Prelogu je sm'eĭten.) (A)

SOČIVO [s'oĉivŭ s'oĉiva] *n* *samo u vr'ožje s'oĉivŭ (nestaško).* ★ V'aš d'eĉec je vr'ožje s'oĉivŭ. S'ikam d'ospe ĭ s'e ft'igne. (Imenica s'oĉivŭ nije zabilježena u Prelogu, a i u Svetom Đurđu je unikalna komponenta samo navedenog frazema i nitko ne zna što znači sama za sebe.) (D)

SOMLJIČAVI [sumĭ'ičavĭ s'umĭ'ičavuga] *adj.* *sumnjičav.* ★ ũd d'a su ga ũn'ak g'rdu fk'anĭĭ, k'um F'ilĭp je j'oku sumn'ičavĭ. (U Prelogu je sumn'ičavĭ.) (B)

SPATEK [sp'otek] *adv.* *HIP. uzvik kojim se dijete potiče da ide spavati.* ★ V'e pa m'oj d'eĉec sp'otek kaj v'elkĭ zr'oste! (U Prelogu nema uzvika u tom znaĉenju.) (D)

SREDEK [sr'eĉdek sr'eĉka] *m* *dio kruha bez kore.* ★ D'eĉa r'ajšĭ j'ĕju ku'r'ice,a b'abĭca ĭ d'eĉek v'olĭju sr'eĉka. (U Prelogu je to sred'ina.) (A)

STEPATI SE [st'ɛpatj se st'ɛplɛm se] *impf.* skitati se. ★ J'ona se pu c'ĕle dn'eve st'ɛple pu s'ĕlĭ. (U Prelogu je pu't'ɛpatj se.) (A)

STRINKA [str'in̩ka str'in̩ke] *f* HIP. < str'ina. ★ 'Ivek je sv'ojuṃ str'inkuṃ s'akū j'utruḡ h'odal k'okušam v p'išek p'rsta r'ivat da be z'ɛznalĭ k'uĭkuḡ bu j'ɛjci zneš'enu. (U Prelogu je str'inĭca) (A)

SUHARLJIVI [suharĭ'ivij suharĭ'ivjuḡa] *adj.* PEJ. mršav. ★ T'ak je b'il suharĭ'ivij ka bĭ ga sk'oruḡ v'ɛter dn'esel. (U Prelogu je suh'ut'ĭɛrni.) (A)

ŠČUNJKATI [šč'ujnkati šč'ujnkam] *impf.* tinjati - o bolu. ★ Pr'ĕkpred'ɛfɕeruṃ me z'op zab'olel ĭ j'oš mi v'ɛ puṃ'alem šč'ujnka. (U Prelogu se u tom značenju upotrebljava glagol kĭ'uvati: ★ Z'op me n'ɛkak c'ĕlu n'oč kĭ'uje.) (F)

ŠKOLEC [šk'olec šk'olca] *m* školarac. ★ 'Imamu dv'o šk'očce ĭ č'udaj br'igj k'ak ĭh ubl'ĕčĭ ĭ ub'uti. (U Prelogu je škul'oš i škul'oḡrec) (A)

ŠKULJATI [šk'uĭati šk'uĭam] *impf.* pretraživati kako bi se nešto ukralo (sitne vrijednosti). ★ Duġ je T'oma d'ošel k t'uđi h'iži, m'om je šk'uĭal 'alĭ j'ɛga k'aj za pu't'ɛĭ. (U Prelogu je f'oġšiti.) (F)

TEČIKA [t'ɛčĭka t'ɛčĭke] *f* HIP. DEM. < t'ɛca. (U Prelogu je t'ɛčĭka.) (B)

TEPČIJA [tepč'ija tepč'ije] *f* skitnja. ★ č'ĕm se uż'ɛnši, bu d'ošel kr'aj tv'ojuj tepč'iji. (U Prelogu je t'ɛpnava i tepeš'ija.) (A)

TOLAŽITI [tuĭ'ažiti tuĭ'ožim, *imp.* tuĭ'aži, *prid. rad.* tuĭ'ažil, tuĭ'ožila, tuĭ'ažila] *impf.* tješiti. ★ Da je s'ošedam žreb'ička c'rkla, s'i smu je tuĭ'ažilĭ. B'aš nam je b'ilu ž'al kaj su b'oġci t'ak pr'ɛšlĭ. (U Prelogu je t'ožiti.) (B)

TREMP LJAVI [tr'ɛmplavi tr'ɛmplavuḡa] *adj.* nespretan zbog prekomjerne težine. ★ T'ak je tr'ɛmpavi ka se n'ɛmre niĭi na bĭc'iklinu peĭ'ati. (U Prelogu je tr'ɛmpavi.) (A)

TUKMEŠ [t'ukmeš t'ukmeša] *m* tupan. ★ J'oġzin m'oš je t'akuf t'ukmeš ka se v n'išt ne r'azme, s'amū zn'o d'ɛcu d'ɛlatĭ. (U Prelogu je t'oġkač.) (A) (B)

TULJAFKA [tuĭefka tuĭefke] *f* obrub bunara. ★ N'ɛkuji zd'ɛnci su m'elĭ tuĭefke, a n'ɛkuje je zdenč'or ubz'idal s c'igĭ. (U Prelogu je tuĭafka, i to u značenju 'gornji dio šešira' ★ M'oj škrĭ'ok 'ima viš'oġu tuĭafku.) (E)

UN ['un 'unuḡa] *z. on.* (U Prelogu je 'on.) (B)

VALJA [V'aļa V'aļe] **m** HIP. < V'alent. (U Prelogu je oblik tog imena V'alj.)
(A)

VETERPANT [v'ęterp'ant v'ęterp'anta] **m** greda ili daska koja spaja krovšte radi zaštite od vjetra. (U Prelogu se to opisno naziva pr'ęčna gr'eda kr'ova) (D)

VIČEN [v'ičen v'ičņuga] **adj.** vičan. ★ M'oj z'ęt je n'ę v'ičen d'elatj na p'oļų. (U Prelogu je v'učen. ★ 'on je n'ę v'učen č'itaņų.) (E)

VIŠE [v'iše] **m** više. ★ 'on 'ima v'iše pen'es negų m'i. (U Prelogu se u tom značenju upotrebljava v'ęč. ★ S'ę v'ęč j v'ęč pen'es mų je tr'e. V'iše znači 'na većoj visini'.) (E) (F)

ZADOBE [zad'qbe] **adv.** na vrijeme. ★ M'i smų zad'qbe k'rmų pųspr'avijj. V'ę bį nam se na d'ęžđų pl'qjhala. (U Prelogu je popriložena sveza gdje je u osnovi imenica srednjeg roda, za razliku od Svetog Đurđa gdje je u osnovi imenica ženskog roda: zad'qba. ★ Zad'qba smų d'ošļj d'imų pred d'ęžđųm.) (G)

ZAKREKOLITI [zakrek'olijj zakrek'olijm] **pf.** zapjevati u pijanom stanju. ★ Đų sų se pųn'apijj, t'ak sų zakrek'olijj k'aj je b'ilų gr'do č'utj. (U Prelogu nije zabilježen glagol u tom značenju.) (D)

ZALIHA [z'alijha z'alijhe, L z'olijh] **f** zaliha. ★ Za v'ę 'imamų d'ost ž'ita na z'olijh, alj m'ošča nam b'q zm'ejnkala. (U Prelogu je z'olijh m.r. ★ 'Imaš k'aj pen'es v z'alijų?) (G)

ZDERJATI SE [zd'ęrjatj se zd'ęrjam se] **impf.** izdirati se. ★ M'ortj 'imaš š'ocų? Z'qtų se zd'ęrjaš n'a mene? (U Prelogu je zd'irjatj se.) (B)

ZDRČIŠČE [zdrč'išče zdrč'išča] **n** strka. ★ Pre R'okjčevaj se n'ękaj h'udųga đųg'odijų kad 'imajų t'akvų zdrč'išče. (U Prelogu se za to značenje upotrebljava imenica st'rka.) (F)

ZMROČITI SE [zmr'qčij se 3. zmr'qčj se] **impf.** smračiti se. ★ N'ęmam v š'talj sv'ętla pųk m'oram m'qrų nap'ojijj pr'ejđj nego se zmr'qčj. (U Prelogu je smr'qčij se.) (B)

ZLEČI [zl'ęčj zl'egnem] **pf.** donijeti na svijet - o životinji. ★ Zaj'ica je zl'egla p'et z'ajčekj. (U Prelogu je sk'otijj.) (F)

ZUMITI [z'umijj z'umijm] **pf.** izumiti. ★ K'aj je 'on v'ęč s'ęga z'umij, a n'ęje

n'ikaj vr'ēden! (*U Prelogu je iz'umijti: Gubljenje početnog nenaglašenog ĩ u Prelogu nije tako dosljedno*) (B)

ZUNKRAJ [z'unkr'aj] *prij. s one strane.* ★ Z'unkr'aj Dr'ove je Međ'imurje. (*U Prelogu je z'onkr'aj. U leksemu u Svetom Đurđu došlo je do promjene o > u ispred nazala.*) (B)

ZVIŠKA [zv'iška] *adj. iznad predviđene ili uobičajene količine čega.* ★ S'ę k'aj nam ubrud'i zv'iška, t'õ bümü pr'odalj v štac'unu. (*U Prelogu je zv'iška iznad predviđene ili uobičajene količine čega (u negativnom smislu).*) ★ T'i sj nam t'u zv'iška. (*U pozitivnom smislu je oblik bez prefiksa: v'iška* ★ 'Imam n'ękaj v'iška pen'es.) (A) (E)

ŽMUKLER [žm'ukler žm'uklera] *m nespretnjaković.* ★ N'ęsam zn'al da je J'akup t'akuf žm'ukler k'oj n'ikyt n'ikam ne d'ospe. ub'ęčal mĭ je da bu mĭ napravil št'iļa za sek'iru, a j'oš je netĭ dr'ęvu ne z'ębral. (*U Prelogu je žm'ukleš, i to sa značenjem 'sitni prevarant'.*) (A) (E)

Zaključak

Izrada razlikovnih rječnika između manje ili više bliskih mjesnih govora važan je lingvistički zadatak jer bi se pomoću njih moglo dobiti uvid u procese jezične divergencije u jednom manjem geografskom prostoru. Na taj način lakše bi se pratili procesi širenja i rasprostranjenosti najrazličitijih jezičnih pojava iz područja semantike i tvorbe riječi, a ne samo općepoznatih jezičnih izoglosa koje se tiču uglavnom fonologije. Prije izrade rječnika potrebno je napraviti kriterije za izbor riječi kako se ne bi opteretio leksemima koji se razlikuju po „očekivanim“ razlikovnostima po izoglosoma po kojima se ta dva mjesna govora razlikuju.

Literatura

- Belović, S. – Blažeka, Đ. (2009) Rječnik Svetog Đurđa (Rječnik ludbreške Podravine). Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb.
- Blažeka, Đ. – Nyomárkay I. – Rác E. (2009) Mura menti horvát tájszótár – Rječnik pomurskih Hrvata. Tinta Könyvkiadó. Budapest.
- Blažeka, Đ. (2011a) Raznolikost međimurskog dijalekta kao izazov za dijalektnu leksikografiju. Globinska moč besede – Zbornik u čast Red. prof. dr. Martini Orožen ob 80-letnici / [uredio Marko Jesenšek]. Kansas. Maribor. Praha: – Mednarodna založba Oddelka za slovanske jezike in književnosti. Filozofska fakulteta. Univerza v Mariboru – Bielsko-Biala. (Zbirka Zora; 80). 444-460.
- Blažeka, Đ. (2011b) 'Lažni prijatelji' između hrvatskoga standardnoga jezika i

- međimurskoga dijalekta. *Filologija* 57. Zavod za lingvistička istraživanja HAZU, Zagreb, 1-33.
- Greenberg, M. L. (1999) Slovarček središkega govora na osnovi zapisov Karla Ozvalda [A glossarij of the Središče dialect on the basis of Karol Ozvald's notes.]. *Slovenski jezik / Slovene Linguistic Studies* 2. 128–175.
- Maresić, J. (2009) Izvješće o dijalektološkom istraživanju u Goli kraj Koprivnice 2009. godine. *Kaj* Vol. 43 (215) No. 5-6, Zagreb, 93-100.